

AR SYLVIA PLATH PAKEITĖ ORKAIČIŲ INSTRUKCIJAS?*

Sociologai lietuvių teatre

Išblukusi didžiųjų naratyvų galia natūraliai užleido vietą sociologiniams kasdienybės tyrimams. Įvairiausiai parametrais analizuojama ne tik teatro žiūrovų-vartotojų tikslinė grupė, lygia greta apdorojami ir komponuojami į spektaklius pačių aktorių kaip sociologijos objektų savistabos rezultatai. Gyvenimas yra toks teatriškas ir pilnaviduris, kad teatrališkumas iš baimės pabėgo į knygas, o ant scenos pakylas užlipa mažų žmonių – mūsų – istorijos. Kai didaktinius monologus pakeičia diskotekos *kiaunių* ginčai dėl naujo *bachūro*, atpažinimo džiaugsmą patiria gerokai didesnė žiūrovų dalis, tačiau ne viskas taip paprasta, – jei kūrinys nėra režisūriškai tvirtai sukaltas, taip ir liksime trypčioti prie nedarbančio kiosko. Per *atviro rato* istorinius grupinius psichoterapijos seansus dalis publikos jau nuobodžiauja, rečiau besilankančios teatre bado akis klausimu: *O kas iš to?*

Tas susirūpinimas labai didelis, nes paveikus menas visada yra visuotinės istorijos dalis, papasakota, pasitelkiant asmeninį santykį. Negana to, atsiradus naujoms galimybėms, kaip panaudoti (nes turėti dar nereiškia naudoti) scenos techniką (žiūrovų sąmonė valdoma, keičiant fizinę erdvę, dirginant kūno pojūčius), vaizdą ir garsą (yra keli ekranai, montuojama realiu laiku, transliuojama iš keleto išorės erdvių į sceną ir atvirkščiai), nuo įvairovės gali apraibti akys. Visapusiški auditorijos tyrimai anaipol nereiškia, kad spektakliai turi grįžtamąjį ryšį, yra paveikūs. Peržiūrėjau, kaip spektakliams, kurie pagrįsti sociologiniais

tyrimais ir čia pat kuriamomis situacijomis, sekasi scenoje nagrinėti tokias temas kaip visiškai abstraktus *pasirinkimas* arba visiškai konkreti *Tėvynė*. Perbėgsiu per keletą naujausių, sukurtų valstybiniuose teatruose. Ir būkime pozityvūs, visa kita paliksiu už mane subjektyvesniems teatro kritikams.

„Bedalis ir Labdarys“ pagal to paties pavadinimo Paulinos Pukytės knygą (Vilniaus mažasis teatras, režisierė Gabrielė Tuminaitė)

Pradėsiu nuo unikalios knygos, pagal kurią pastatyto spektaklio net nelaukiau, nes negi galima atskleisti dar ką nors daugiau? Maisto smegenims norisi vis įvairesnio, kad ir prajuokintų, ir pravirkdytų, o Paulinos Eglės Pukytės knyga „Bedalis ir Labdarys“ yra būtent tokia. Priklausau tiems, kurie mato savo filmą, skaitydami knygas, bet smalsiai tikrinu ir kitas versijas. Pukytės knygoje, kuri ir yra „mažutėlių“, kaip pasakytų Nida Vasiliauskaitė, sociologinė studija, esama visko, režisierė su aktoriais atsirinko, ką norėjo. Svarbu, kad personažai neturi vardų, o kokie yra jų gyvenimo įvykiai, darbas, profesija, šeimtinė padėtis, išvaizda, galima iš dialogų ar monologų susidėlioti pačiam, nelygu, kiek esi matęs, skaitęs, važinėjęs, patyręs... Todėl pernelyg daug matę žiūrovai salėje yra pavojingi, jeigu nėra geranoriški, juk atėjo pasiskaitę. Pacitusiu vieną komentatoriaus pasiūlymą teatro IT administratoriams: „Gal galėtumėte patobulinti komentatorių skiltį, kad būtų bent jau prašoma įvesti komentatorių amžių [...]“. Kita žiūrovė giria spektaklį, nokautuodama naujumą: „Deja, potencialūs emigrantai jo nepamatys.“

* Kūrybingi žmonės instrukcijas apeina (M. V.).

Pirmiausia mane sudomino pažįstamos teisininkės atsiliepiamas, nes ji nebuvo skaičiusi knygos, bet susižavėjusi pasakojo, kaip puikiai vaidino aktoriai, ne tik ašaras žiūrovams išspaudę, bet ir kitaip pamaigę emocijas. Spektaklį pamačiau gerokai vėliau ir, *atleiskit už šventvagišką mintį*, šios knygos adaptaciją įsivaizduoju tik kaip stogą nuraunantį radijo spektaklį, nes tai ta paskutinė karta, kurios aktorių balsus dar galima atskirti, įsiminti. Aktoriai, maždaug keturiasdešimtmečiai, matę santvarkų kaitą, galėję emigruoti, kad patirtų savo (ne)sėkmės istorijas ar tiesiog užsidirbtų, buvo puikūs, o balsų ir garsų diapazonas neaprepiamas. Radijo spektaklyje dar geriau atskleistų akustinis jų unikalumas. Klausyčiau ir klausyčiau spektaklio per radiją, įrašą pirkčiau dovanų ne tik emigravusiems draugams, o už idėją noriu bilieto savaitgaliui į Londoną.

Trumpai tariant, **nesvarbu**, ar Gabrielės Tuminaitės režisūra stumdo aktorius į kairę ir į dešinę, ar duoda spalvotą piniginę Kalpokaitės personažui, ar aktoriai treninguoti, ar Latėnaitės personažas pats groja klavišiniais, ar skamba įrašas, ar Mantas Vaitiekūnas aršiojo Erdogano ir kitų politikų balsais šneka lietuviškai, ar angliškai. Spektaklis geras, tiesiog knyga... tobula. *Blet ir Black* jau aptarė ne viena recenzija, o čia tik vienas iš pipirų. Yra dar vienas unikalus personažas – nebyli Vertėja. Tai tragikomiška sėkmės (?) istorija, nes vertėja nuolat susiduria su tais pačiais bedaliais-buduliais, įstatymus laužančiais tautiečiais ar bendrapiliečiais, ir visą laiką juos stebi. Tada atsiranda potomė apie triukšmą kaip psichologinį smurtą, kai inteligentė gal net privirstinai užčiaupinama, maždaug: *Taip baisu, kad nėra ką pasakyti*. Radijo spektaklyje Vertėjos personažas galėtų būti tiesiog paminėtas, nurodant ir tai, kad ji tylės.

Noriu parodyti nepastatomą tekstą:

Blogas barsukas

Vieną rytą Algirdas ėjo per savo kaimą. Jis pamatė milžinišką bulvę riedėjimo žemyn keliu. Koks didelis bulvė, mano Algirdas. Staiga barsukas lėkė iš krūmų ir skersai kelio, tiesiai priešais milžinišką bulvę. Milžinas bulvė suvažinėjo barsukas. „Blogas barsukas!“ — rėkė Algirdas.

Kas bandytų suvaidinti?

Kaip etaloną vis prisimindavau „Išvarymą“, pamiršusi, kad dramaturgas Marius Ivaškevičius turėjo galimybę keliauti į Londoną rinkti medžiagos, tikrai žinojo, kad spektaklis bus statomas, ir ne bet kur, o Nacionaliniame dramos teatre su geriausiomis pajėgomis. Bet ir šis kūrinys dažnai kaltintas nesustabdomu nenorminės leksikos tvanu, istorijų apie sėkmę ir moteris trūkumu. *Nėra ten sėkmės istorijų*, – patvirtino man ir pats autorius. Tačiau kokios įtikinamos nesėkmės!

„#tevyne“ (vaidinimas-diskusija, Rusų dramos teatras, režisierius Georgijus Surkovas, dramaturgė Gabrielė Labanauskaitė)

Pusę spektaklio teksto būtų galima išbraukti, jei režisierius, dramaturgė arba *guglė* būtų aktoriams paaiškinę, kuo tautybė skiriasi nuo pilietybės. Internetė tekstų apie tapatybės krizę net per daug. Antra, pasitaike siurrealistišku keistenybių, pavyzdžiui, kodėl spektaklio pradžioje dvi aktorės (apsieisim be pavardžių) negieda Lietuvos himno? Kodėl spektaklio tipažų „diapazonas“ toks siauras, kad net suniekinami mūsų šalyje gyvenantys rusakalbiai, lyg kitokių personažų, išskyrus girtus *bomžus* prie kiosko, isteriškus paauglius, romansų atlikėjus, hiperaktyvias *babuškas*, visai nėra, o ir šiems rūpi tik diskotekos, *razborkės* smėlio dėžės? Nejaugi aktoriai, iš kurių bent pusė buvo Dalios Tamulevičiūtės studentai, papasakojo tik tokias istorijas? O gal tik tokias atrinko statytojai?

Kad režisierius nesuvėrė istorijų ant aštraus iešmo, matėme. Kai montažas toks neišradingas, nebesvarbūs ir sociologiniai triukai. Jau po pirmos dalies kilo paprastas klausimas: kodėl scenoje matau išsilavinusius žmones, bet jie apsimeta nepritampančiais marginaliais ir neketina keistis? Iš rudeninių spektaklių tik po šio man kilo aršus noras išsiaiškinti, kas nutiko, nes būtent *rusdramio*, šios unikalios erdvės derinys su keistos istorijos teatru, įvairių tautybių aktorių emocijumas ir artistiškumas, kaip savaiminė šios trupės duotybė, leido prognozuoti, kad spektaklio išmonė stebins, putas, šaudys tarsi fejerverkas. Tačiau Brechto pamokos, deja,

neiškotos. Nedovanotina, kad aktoriai rodo tik tris emocines nuotaikas: pirmoji, kai baisu, kad nenuskriaustų, lyg vaikystėje einant pro raganos trobelę, antroji – pasyvi visuotinė neįgalumo eksploatacija, trečioji ašaringa, nes esi Jesenino jubilėjuje, o slavai aistringai virpina visos šalės emocijas. Bet, ponios ir ponai, tik tiek?

Trumpai tariant, pirštais skaičiavau net ne sėkmės, o tiesiog mažiau buitines istorijas. Pasidalysiu, radau vos kelias – apie istorijos mokytoją, aprengtą kaip blondinė iš Pedagoginio, apie verslininką restorane, kuris sužadėtinės Natašos prašo persivadinti Rasa ir kurio diplomą, įtarčiau, nusipirkta, apie prezidentę su palyda (suprantama, jos apsaugininkai yra baigę bent jau verslo vadybą Romeryje), apie tėvus ir jų draugus per Naujųjų metų šventę (*babuška*, norinti viską sutvarkyti, galimai ir yra tik *babuška*). Po pertraukos šiek tiek atsigaivau, nes antroje dalyje gavau dozę repo su *video* kulinarine tema, nors taip ir liko neaišku, ar čia šaipomasi iš televizijos laidų populiarumo, ar jomis gėrimasi. Na, bet palinguoti vis tiek buvo smagu. Tačiau tai tik maistas.

Beje, pritrūko personažo, kuris patirtų skausmingą tapatybės krizę, o tai daugiau negu mišri tautybė. Jeigu tik apsimesate, kad rūpinatės tapatybe, o iš tikrųjų norite deklamuoti poeziją, tai tą ir matome. Būtent todėl už širdies (teoriškai) griebiantis romansas „*vsio teper’ protiv nas, slovno i kresta nenasili*“ skamba komiškai, nes ką tik ten stovėjo prezidentė, apsupta apsaugininkų, visi su akiniais nuo saulės, todėl šis muzikinis gabalas atrodo atklydęs iš Čiagino restorano vakarinės programos. Tas komiškas atsirado ne dėl aktorės santykio su savo vaidmeniu, o dėl mano santykio su visišku jos susitapatimu. Atvirumas neturi meninės vertės, jei neįgauna atitinkamo pavidalo ir santykio su šalia esančiu kitu. O tapatybė, pasak mokslininkų, nuolatos kinta. Ji kinta net ir be mokslininkų žinios.

Štai vienas „Tėvynės“ herojus deklaruoja, kad gyvenimas skaičiuojamas pirmais kartais, deja, jie tokie banalūs kaip *Ruskoje radio – pervaja riunka, pervyje*

„# tevyne“. Režisierius Georgijus SURKOVAS

serjoznyje otnošenija s devuškoj ir pan. Gaila, kad spektaklio herojus operoje nesilankys, šampano neparagaus. O kai kitas kritikuoja naujus mikrorajonus („*Vse doma na odno lico*“), taip ir norisi atkirsti, kad tokia yra visa buvusi Sovietų Sąjunga. Tema gera, bet neišplėtota, gal tikrai laikas išanalizuoti konjunktūrą kaip amžiną architektų dilemą? Gaila, tam pritrūko jėgų.

Nepriklausomybės atkūrimą jaunosios kartos atstovas vertina šalta: „*Ešli moja devuška budet rasskazyvat’ pro Sajudis, ona budet plakat’, a ja nebudu, mne eto formal’nost’*.“ Užkabinta įdomiai, bet ir vėl neišplėtota – jei sinchroniškai mechaniškai raudotų jo mergina, va tada būtų įtaigiai parodytas atsiribojimas ir išryškėtų supratimo skirtumai.

Buvo viena ilga scena, kuri, manau, paveikė visus – Telmanas Ragimovas papasakojo savo dėdės Iskandero istoriją, pateikdamas visą tautybių paletę ir jų mįsles, o aistringų pietiečių rezgamas kraujo kerštas tiesiog prirakino publiką prie kėdžių. Ir būtent todėl, kad jis pasakoją, pabrėždamas atstumą, būdamas čia ir dabar, saugioje šalyje, laisvai komentuoamas giminės dramą, vis paminėdamas skirtumus laike ir erdvėse, vis pasvarstydamas, kuo biologinė kraujo tapatybė skiriasi nuo asmens tapatybės. Šis ryškus pasakojimas parodė, kaip viskas galėjo būti. Trumpai tariant, nepanaudotos aktorių galimybes atskleidė, kokie neapsisprendę šio spektaklio statytojai.

Montažo trūkumai natūraliai plukdo į banalią pabai-
gą. Scenos centre atsiranda stalas, vaisės, nervinga šei-
ma, ir, svarbiausia, pigūs maksimaliai blizgučiai, auksi-
nės galvų puošmenos, skandinaviskų raštų megztiniai.
Vien iš vizualinės kakofonijos matyti, kokia tapatybės
mišrainė būtų, išreiškus ją verbaliai! Tačiau personažai,
užuot balaganiškai sudarę šventę, tiesiog leidžia siau-
tėti *babuškai*, apimtai leniniško noro iki mirties valdyti
visus ir visas. Tokios moterys dažniausiai numezga ir
eglutes, ne tik likimus. O tada, atleiskite, **pavojingai**
priartėjama (riba dar neperžengta, utriruoju) prie nuo-
taikos, kurią „Dviračio žinių“ pelės nusako per minutę:
„*Jei pas tave ateina ne Kalėdų senis, o Senis Šaltis, jei tu
žiūrėjai ne „Vienas namuose“, o „S liogkim parom“ ir jei-
gu Naujus metus sutikai du kartus, kėlei šampaną po Pu-
tino sveikinimo ir po Grybauskaitės sveikinimo, reiškias,
tu esi vatnikas*“ (2015, gruodis).

**Mindaugo Nastaravičiaus ir Vido Bareikio „Pasi-
rinkimas“ Valstybiniame jaunimo teatre** yra studen-
tų darbas, sukurtas vasaros stovykloje, derinant tikras
ir netikras istorijas, įtraukiant kelis etatinius šio teatro
aktorius. Net ir vyresni scenos profesionalai – Laimu-
tė Štrimaitytė, Sergejus Ivanovas, Rokas Petrauskas ir
pats Bareikis – scenoje nenuskandino mažai patirties
turinčių II kurso studentų, o galėjo. Tai vadinama
talentu. Tvirtas montažas ir paklusnus *video* vaizdas

Mindaugas Nastaravičius. „Pasirinkimas“: Režisierius Vidas BAREIKIS

paslėpė ir pataisė net silpnas teksto vietas, tokias kaip
ašaringas merginos pasakojimas, iš kurio tik rauda ir
išiminė, arba naivi, šimtąkart girdėta emocijų audra
dėl meilės, kuri kada nors pasibaigs, ir panašias, nes
šviesos arba Genadijus – šulinių kasėjas – karpė veiks-
mą ir žinojo, ką daro. Pernelyg mažą scenos patirtį ga-
lima paslėpti po schema. Suvedžiau ir kitą paralelę, kad
būtent partizano anūkas laiko rankose ginklą, nes jis
turi teisę nors ir užuominomis (net jei tik man vienai)
priminti nuslopintą neliustruotos šalies frustraciją.
Manau, tiek žiūrovų sėdėjimas scenoje, tiek įkalinan-
tis ar pakylantis perregimas šiltnamiais yra nuorodos į
saugią kombinato, aktorių peryklos, komforto zoną.
„Šiltnamio efektu“ pasivadino ir skaidriais celofanais
aprengta jų muzikos grupė.

O Surkovas (RDT), garso režisierių kaip personažą
pasodinęs scenos šone, spektaklį pristatęs kaip vaidini-
mą-diskusiją, lyg ir suponavo atvirą formą, tačiau aktoriai
neuždavė publikai nė vieno klausimo, tarsi koncerte atlik-
dami atskirus numerius, taigi, čia ne koncepcija, tiesiog
reklama. O juk galėjo, galėjo pasiausti. Tai, kas leidžiama
studentams, neatleistina *rusdramio* profesionalams. Pike-
tas po repo taip ir neįvyko, nors atvyksiančiai prezidentei
visi turėjo ką pasakyti, visi grūmojo mažais kumšteliais,
stovėdami ant europalečių, o po to tik išklusė jos: „*Na ir
kas – pauzė – ir ką – pauzė – ir nieko.*“ O jei prezidentės
personažas pasirodytų kelis kartus, nors saktų tą patį,
spektaklis vis tiek įgautų tokį reikalingą atsitrau-
kimą. Juk aktoriai turi žinoti, kad jie *vaidina* savo
personažus, o ne jais *tampa*, negi turime ekshu-
muoti Stanislavskį, kad įrodytume jo mirtį?

Agnese's Rutkėvičos „Gyvūnas (Ku Kū)“ Lietuvos nacionaliniame dramos teatre, re- žisierius Rolandas Atkočiūnas

Tai gerai sukalta vietos specifiką preparuo-
janti pjesė – surasti stereotipai vėliau apžai-
džiami, o įvykių eiga vis nustebina. Prasigėręs
kaimas, radijo kaip jungties su išoriniu pasauliu
svarba, TV laida „Turgaus aikštė“ (žinau, kad
mintyse ištarėte „Bėdų turgus“), motiną simbo-

lizuojanti siuvimo mašina, brolių santykiai su paveldu – viskas parašyta kaip tik mums. Jaunos latvės pjesė, kurią turėtume pamilti dėl bendrų skaudulių, panašios dabarties ir graudžiai švelnaus, bet, svarbiausia, ironiško teksto, į visus klausimus apie Tėvynę atsako vienu sakiniu: „Pasakyk savo broliui, kad mokykloje negąsdintų vaikų – ir taip mažai liko.“ Šiame sakinyje (plojimai autorei) telpa Lietuvos ar Latvijos dabartis. Paaiškinsiu: mokyklose mažėja vaikų, nes gilėja demografinė krizė, ypač kaimuose. Vienas iš suaugusių brolių tik dabar mokosi, kad gautų atestatą, nes kadaise tėvas jam užkrovė darbus ūkyje, be to, nebaigęs mokyklos, studijuoti mieste negalėjo. Jis natūraliai yra patyčių objektas, o visažiniai kiti labai nori nurodinėti, kam ką daryti.

Gerą pjesę irgi galima sugadinti, bet Atkočiūnas sužaidė lygiosiomis su teksto autore, ironiškai parinkęs net personažų atlikėjus – Lietuvos teatro sąjungos vadovą Ramutį Rimeikį ir aksominį reklamų baritoną Rimantą Bagdzevičių padarė neužsičiaupiančiais nenumaldomais keikūnais, frustruotais senstančiais mažo miestelio siuntinių tarnybos darbuotojais, kurie visas nuoskaudas išlieja prisigėrę. Viskas vyksta labai arti žiūrovų, todėl patiriame psichologinį smurtą, o mums tai savotiškai patinka, nes esame prie jo pripratę.

Trumpai norėjau priminti „Nemotyvacinius laiškus“ (režisierius Vincent’as Thomasset, pagal Julie-no Previoux meninį-socialinį tyrimą, vėliau tapusį knyga, kurtą VDU ir *Mens Publica* teatrų). Tema įdomi – darbo skelbimai, rinkos tyrimai ir prancūziški atlikimo nėriniai kontrastavo su kitais pas mus pastatytais spektakliais, pavyzdžiui, ritmišku ir piktesniu Agniaus Jankevičiaus „Gronholmo metodu“ (RDT, 2013). Bet abu pravartu žiūrėti, perskaičius Skaidros Trilupaitytės knygą „Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika“.

Prancūzų režisierius, pakabinęs ekraną scenoje, leidžia žiūrovams susipažinti su tikrais darbdavių skelbimais, su potencialių darbuotojų laiškais, kurie pamažu tampa literatūriniais kūriniais, tokiais keistais, kad

Agnė Rutkėviča. „Gyvūnas (Ku Kū)“. Režisierius Rolandas ATKOČIŪNAS

susuka galvą. Laiškas po laiško jau (ne)būsimi darbuotojai, net nelaukdami atsakymų, rašo, kad jokiū būdu nesutinka dirbti konkrečioje įstaigoje, nes, tarkim, ji per toli nuo namų arba jie yra priklausomi nuo vienos majonezo rūšies šalimais esančioje parduotuvėje... Šoka sau patys vieni, rimtais veidais deklamuoja lietuviškomis raidėmis surašytą, vėliau ekrane rodomą à la prancūzišką tekstą ir kitaip eina iš proto, ironizuodami darbo rinką.

Kaip išspręstos erdvės?

„Išvarymas“, „Bedalis ir Labdarys“ scenoje rodo kelionę į svetimą šalį (mikroautobusiukas), tranzitinę erdvę (oro uostas) ir buvimą svetur (baras, nuomojamas butas, gadvė, teismo salė, policijos nuovada). Grandioziniame „Išvaryme“ situacijos kinta aiškiai, o Tuminaitė labiau pasitiki šviesomis, pakylomis, garsais, aktorius išrikiuoja priešpriešinėse miniatiūrinės scenos pusėse.

Dabar, dėmesio! Populiariausias metų scenovaizdžio elementas – šiltnamis, suręstas net trijuose spektakliuose. Jaunesni režisieriai su dailininkais, reikia pasakyti, pasirinko tvarkingus, naujus „europinius“ šiltnamius, vyresni – Atkočiūnas su scenografu Mārtiņu Vilkārsiu – poetiškesnę permatomą statinį suskeldėjusiais stiklais, apraizgytą vijokliais ir atsiminimais. Atkočiūno spektaklis vyksta apdaužyto šiltnamio-verandos prieangyje, žiūrovai tarsi atsiduria to statinio viduje. Vido Bareikio „Pasirinkimas“ ir Georgijaus

Surkovo „#tevyne“ vyksta tiek šiltnamiuose, tiek jų priegose. Jaunimo dramos teatre Bareikio šiltnamis baigtinis, nedidelis, mobilus. Rusų dramos teatro šiltnamis „nepilnas“, matome tik jo galą ir dvi sienas, esame viduje kartu su aktoriais. Sienos aptrauktos drobe ir tarnauja labiau kaip videoekranas ar durys.

Abu spektakliai turi vieną ar kelis muzikantus. Čia jų panašumas ir baigiasi, nes Bareikis pagal Mindaugo Nastaravičiaus tekstą tiesiog sukėlė gerą spektaklio schemą. Studentams pasisekė, kad jų dėstytojas žinojo, ką ir po kiek dozuoti. Neišvengiamas laimėjimas ir yra tas sukarpytas, bet kada sustabdomas laikas, „manekėnų iššūkis“, kaip paaiškintų socialiniai tinklai.

Mano žiemes simpatijas laimėjo Pauliaus Ignatavičiaus režisuoti „Europiečiai“ (Vilniaus mažasis teatras. Tekstą pagal Aischilą su Camus ir Čechovo intarpais parašė Andrius Jevsejevas). Esu alergiška aktualioms temoms, bet šis spektaklis ypatingas. Nes kubrus, aiškiai dėliojamas tekstas nuo pat pirmos a capella giesmės išsklaido kasdienybės įtampą, nes ši giesmė pasako daugiau negu sociologai. Rodomi monumentalūs šokiai lyg iš Atlantidos choreografinės mokyklos, sinchroninis plaukimas sausumoje, jau nebeprimenantis sovietmečio neįgalumo. Apleistas baseinas – šiltnamio negatyvas – pasigenda švilpuko, pasaulis sugriuvęs, nuogos kojos ir šaltos grindys. Visas taip teisingai sudėliota, kad net saldu. Jei ne dūmai, nepatikėčiau, kad esu Rimo Tumino teatre.

Tema liūdna, taip, moterys išrengtos, vėl ir vėl atsiduriančios dugne – absoliučią daugumą laiko ten ir praleidžia, vos vieną kartą užlipdamos į viršų, kur karaliauja vyrai. Jos – pabėgėlės, jas persekioja. Apie rojaus gulbę (nepainiokime su gumine britų *Duckzilla*), atplukdančią patricijus, nepasakosiu, tačiau užtikrinu – malonumas garantuotas. Jeigu ne paskutinis muzikos gabalas, būčiau patyrusi katarsį.

Apolonas Mikulskis neabejotinai gauna apdovanojimą už vaidmenį ir dėkoja Andriui Jevsejevui už Čechovo teksto intarpus: „Och tu, vargeli mano... Aš mirštu iš nuobodulio, nežinau, ką man daryti... Varge vargeli... Ką darysi, reikia gyventi...“ Ir taip toliau.

Sociologijos pinklės – muilas ir virvės pigios, be to, guli čia pat

Norėjau priminti vieną skambų, Lietuvoje, deja, klasikinį atvejį – 2016 m. spalį žiniasklaidoje vėl užsiėmėme saviplaka, šįkart dėl tyrimo, kurį atliko Mičigano universiteto akademikas Williamsas Chopikas, atskleidęs (pavojingas žodis, ar ne?), kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojai yra mažiausiai empatiški iš visų pasaulio žmonių. Apklausęs 104 365 suaugusiuosius iš 63 šalių, savo tyrimą jis paskelbė prestižiniame *Journal of Cross-Cultural Psychology*, tekstas su visais tų apklausų duomenimis jau yra informacinėse bazėse ir visada ten liks. Taigi, vienas nepatikus lietuvių mokslininkas, kaip tik dirbantis su duomenų srautais, pasigilino į šio akademinio tyrimo mechanizmą. Kiek žmonių apklausta Lietuvoje? 32. Kaip kaip?! Gal dalis lietuvių ir norėtų būti kieti lyg Chuckas Norrisas, bet pabandykime ištraukti save iš pelkės, Miunhauzeno pavyzdžiu sugriebę sau už pakarpos. 32, ir ne daugiau. Norite pakomentuoti ar tik mosuosite kumščiais? Ne, mūsų platumose tai netrukdo plaktis ilgais bizūnais, skaitant dešimtis tekstų-dejonių, ir skandintis savigraužos jūroje.

Teisingai sakė poetė: „*Atsitiktiniai praeiviai, pakalbinti / Kokių nors politiniu klausimu – / Nelabai orientuojasi, bet nuomonę turi.*“¹

Ir jau matau pjesės kontūrus – žymus užsienio mokslininkas bet kuria reikiama tema *atsitiktinai skaipeje* apklausia du kolegas iš Lietuvos. Šiems atsakius į klausimus, mandagiai paprašo, kad pakviestų savo tėvus ir motinas (amžiaus grupė nuo 65 metų, skirtingos lytys), po to savo kolegų giminaičius (nuo 18 iki 30 metų), o pabaigai – savo žmonas (amžiaus grupė nuo 40 metų). Manipuliacija „atsitiktinai parinktais“ pašnekovais? *Baikit, nemanau*, kaip sakė buvusi Švietimo ir mokslo ministrė.

Tu turi papasakoti šitą istoriją.

*Aš ją jau papasakojau.*² ■

¹ Giedrė Kazlauskaitė. Singerstraum. *LRS leidykla*. 2016, p. 79.

² Iš Mindaugo Nastaravičiaus ir Vido Bareikio „Pasirinkimo“.